

RELACIONS ENTRE ELS EEUU I LA UE SOTA LA PRESIDÈNCIA DE TRUMP

Policy briefing

Aitor Codina Guillén, estudiant en pràctiques del màster Relacions
Internacionals, Seguretat i Cooperació de la UAB

Tutor de les pràctiques: Pere Almeda

1) Breu repàs a la història de les relacions entre els Estats Units i Europa des del 1945

Després de la Segona Guerra mundial l'economia d'Europa estava devastada i la principal potència vencedora europea, el Regne Unit, no estava en condicions de liderar cap reconstrucció, ja que estava completament endeutada amb els Estats Units i amb prou feines podia mantenir el control sobre el seu enorme imperi colonial. L'establiment de tropes nord-americanes i soviètiques sobre els territoris recentment alliberats esbossava un panorama de rivalitats geoestratègiques i ideològiques irreconciliables. Europa estava dividida i destruïda i necessitava trobar un camí de reconciliació i reconstrucció que evités el perill d'un esclat social que acabés minant l'ordre establert.

En el marc d'aquest context tan convuls, els Estats Units amb el suport de les velles elits del continent¹² impulsaran el Pla Marshall de reconstrucció del continent europeu amb tres objectius: assegurar un mercat per a la indústria americana, estabilitzar socialment el continent i controlar la política dels estats europeus receptors de l'ajuda³. A fi d'organitzar la distribució dels recursos, es creà l'Organització Europea de Cooperació Econòmica, sòcol a partir del qual sorgirà, posteriorment, l'OCDE⁴. Ja durant els anys cinquanta, líders polítics europeus com Jean Monnet, Robert Schuman o Alcide di Gasperi⁵ varen apadrinar la creació de la CECA amb la participació d'Alemanya, França, Bèlgica, Luxemburg, Holanda i Itàlia; organització que acabaria transformant-se en la CEE amb la firma del Tractat de Roma l'any 1957⁶, que obria les portes a l'estructuració d'un mercat comú. Aquests anys estarien marcat per una prosperitat econòmica i social sense precedents, caracteritzats per la creació de l'estat del benestar i una disminució dràstica de les desigualtats en la distribució de la renda.

Paral·lelament, la creació de l'OTAN, l'any 1949, establia les bases de la defensa transatlàntica. L'aliança incorporava gairebé tots els estats de l'Europa Occidental, amb les notables excepcions d'Àustria i Finlàndia, a més dels

---

¹ Beck, Ulrich, *La Unión Europea ha sido un proyecto de la elite*, Iade, 2013. Disponible a: <http://www.iade.org.ar/noticias/la-union-europea-ha-sido-un-proyecto-de-elite>

² *PanEuropa history*, Paneuropa, 2017. Disponible: http://www.paneuropa.org/gb_int/geschichte.html#

³ *Conditions for american aid*, Library CQ Researcher, 2017. Disponible a: <http://library.cqpress.com/cqresearcher/document.php?id=cqresrre1947101700>

⁴ *The History of the European Union*, Historiasiglo22.org, 2003. Disponible a: <http://www.historiasiglo20.org/europe/antecedentes2.htm>

⁵ https://europa.eu/european-union/about-eu/history_en

⁶ *The History of the European Union*, Historiasiglo22.org, 2003. Disponible a: <http://www.historiasiglo20.org/europe/antecedentes2.htm>

Estats Units i Canadà i la Turquia kemalista, temerosa de l'expansió comunista i recelosa de la Rússia històrica. Tant aquesta organització com la CEE s'havien creat per fer front a la URSS i resoldre els imperatius estratègics dels EUA⁷. Tant és així, que quan la URSS desapareix, la UE i l'OTAN incorporaran a llurs organitzacions els mateixos estats que conformaven el Pacte de Varsòvia, estenent d'aquesta manera la influència americana fins a les portes de Rússia, rival geopolític tant dels Estats Units com de la UE.

Les relacions entre els EUA i la CEE (UE després de la firma del Tractat de Maastricht de 1992⁸) no sempre han estat fàcils. Els punts de conflicte són diversos: en primer lloc, degut a la competència econòmica; i en segon lloc, a causa de les divergències polítiques que han anat sorgint entre ambdós socis pel que fa a les relacions amb els estats del Pròxim Orient, Xina o Rússia, o en relació al nivell de compromís dels socis europeus amb la defensa comuna. Periòdicament han sorgit tensions entre els partidaris d'avançar en la integració econòmica i política i els partidaris del que alguns analistes han batejat com UE a la Carta⁹. Aquestes dues visions queden exemplificades en les posicions del Regne Unit i els estats de l'Europa de l'Est (refractaris a la cessió de més sobirania) i els governs de l'Europa Occidental, especialment de França i Alemanya, evidentment amb les seves contradiccions. Aquestes dues visions del que ha de ser Europa es reflecteixen d'una manera molt visual si mirem en el mapa els estats membres de la UE que formen part de la zona euro i els que no.

Per altra banda, durant els darrers anys, la UE s'ha vist confrontada a quatre problemes de gran importància que han involucrat d'alguna manera els EUA. Per una banda, la crisi del deute grec, on alemanys i americans (FMI) tenien i encara mantenen contradiccions evidents pel que fa a les sortides possibles a la crisi¹⁰; les sancions a Rússia, que una part de l'elit europea veu amb mals ulls; el TTIP, que ha despertat l'oposició de membres destacats dels governs de França i Alemanya^{11 12}; i la sortida del Regne Unit de la UE, on una part de l'elit americana ha donat suport obertament a la decisió britànica¹³¹⁴.

---

⁷ Ambros Pichard-Evans, *The European Union always was a CIA project*, *The Telegraph*, 2016. Disponible a: <http://www.telegraph.co.uk/business/2016/04/27/the-european-union-always-was-a-cia-project-as-brexiteers-discov/>

⁸ *Treaty of maastricht*, Eur-Lex, 2017. Disponible a: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3Axy0026>

⁹ Sanhermenaldo, Juan, *La historia de desamor entre Reino Unido y la UE en seis pasos*, *El Español*, 2016 http://www.elespanol.com/mundo/20160218/103239954_0.html

¹⁰ Wallace, Tim, *EU faces crisis as IMF warns Greek debts are on 'explosive' path*, 2017. Disponible a: <http://www.telegraph.co.uk/business/2017/02/07/eu-faces-crisis-imf-warns-greek-debts-explosive-path/>

¹¹ *El ministro de Economía alemán da por muerto el polémico TTIP*, *Economía Digital*, 2016. Disponible a: <http://www.economiadigital.es/es/notices/2016/08/alemania-da-por-muerto-el-polemico-ttip-85759.php>

2) Relacions comercials entre els Estats Units i la UE

La UE és la primera economia mundial en termes nominals i segona en termes de paritat de poder adquisitiu amb 16,5 i 20 bilions de dòlars respectivament segons el FMI¹⁵, així com la principal potència comercial, amb un dels règims comercials més oberts per a la inversió i el que importa més dels països en vies de desenvolupament. És també el principal soci comercial dels Estats Units i la principal font d'inversions estrangeres en l'economia nord-americana¹⁶. Els Estats Units (segona economia mundial en termes nominals) i la UE constitueixen més del 40% del PIB mundial i el 60% del comerç. Malgrat això, durant les dues darreres dècades el pes dels dos blocs ha disminuït relativament en l'economia mundial degut al creixement econòmic de Xina (sobretot) i d'altres potències emergents com la Índia, Brasil, Rússia, Indonèsia, Mèxic o Turquia. En aquest context, les elits polítiques i econòmiques d'ambdues bandes de l'Atlàntic han impulsat diversos projectes d'integració econòmica i estandardització normativa que haurien de consolidar el domini dels estats del nucli capitalista o de la Tríada (UE, Estats Units-Canadà i Japó) sobre la resta de l'economia mundial i, molt especialment la Xina, ja pel davant dels EUA en termes de PIB PPA. Tres d'aquests projectes són el CETA, el TTP i el TTIP.

Com dèiem, aquests tractats de lliure comerç gegants, tenen més a veure amb la fixació d'estàndards comuns que amb la simple reducció d'aranzels, atès que el pes de les economies de la UE i els EEUU fa que aquests estats acabin fixant *de facto* unes regles de lliure comerç que tendeixen a afavorir les grans corporacions occidentals¹⁷, especialment les nord-americanes, enfront del creixent poder de Xina i, en menor mesura, Índia. De fet, l'any 2015 el President americà Barack Obama deixà molt clar què estava en joc en la firma d'aquest tractat quan afirmà que: "*If we don't write the new rules for free trade*

---

¹² Farrel, Sean, *France demands an end to TTIP talks*, *The Guardian*, 2016. Disponible a: <https://www.theguardian.com/business/2016/aug/30/france-demands-end-to-ttip-trade-talks-matthias-fekl>

¹³ Lane, Sylvan, *GOP senator warns Obama not to punish UK for 'Brexit'*, *The Hill*, 2016. Disponible a: <http://thehill.com/policy/finance/284284-cotton-vows-to-fight-us-retaliation-against-uk-for-brexit-vote>

¹⁴ Robert Dan, *US and UK special relationship is 'enduring', Obama says after Brexit*, *The Guardian*, 2016. Disponible a: <https://www.theguardian.com/politics/2016/jun/24/brexit-vote-impact-on-us-donald-trump-election-2016>

¹⁵ *World Factbook*, CIA, 2017. Disponible a: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2001rank.html>

¹⁶ *Trade: countries and regions*, European Commission, 2017. Disponible a: <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/united-states/>

¹⁷ *Don't believe the hype - TTIP is not for small companies*, Corporate Europe Observatory, 2015. Disponible a: <https://corporateeurope.org/international-trade/2015/08/dont-believe-hype-ttip-not-small-companies>

around the world, guess what, China will. And they'll write those rules in a way that gives Chinese workers and Chinese businesses the upper hand^{18 19}.

Aquests acords mega-regionals també es poden veure com un intent de complementar els acords de defensa en l'àmbit del comerç (principal arma d'expansió mundial de Xina) per tal de blindar l'hegemonia occidental. Seguint l'estela de Harold Mackinder, Brzezinsky i Kaplan, es tractaria d'establir un "cinturó continental" enfront del "cor continental" que representen la Xina i el món rus, estructurat a l'entorn de la Unió Eurasiàtica liderada per la Federació Russa. De fet, aquesta visió s'esbossa en l'obra geoestratègica de Brzezinsky, "El gran taulell estratègic mundial", en què es declara com a imperatiu estratègic nord-americà prevenir el ressorgiment de Rússia, l'ascens de Xina i una política independent dels europeus, sobretot de França, la principal potència militar del flanc occidental europeu, i Alemanya. Reblant el clau, cal remarcar les paraules de l'anterior Secretari de Defensa Ashton Carter (2015-2017) el qual confirmà el caràcter antixinès del TTP, equivalent al TTIP però en la zona del Pacífic, en un Discurs a Arizona l'any 2015 amb aquestes paraules: "per a mi, aquest tractat és tan important com la construcció d'un altre portaavions"²⁰.

Tant el CETA, ja aprovat per part del Parlament Europeu, com sobretot el TTIP generen moltes reticències entre les forces polítiques ecologistes i d'esquerres, també entre la dreta més proteccionista, els moviments socials i part del teixit empresarial. Els motius d'aquests temors podrien estar ben fundats, ja que una globalització econòmica sense govern polític que la reguli i que en redistribueixi els beneficis podria fer que els seus costos acabessin superant els guanys. En aquest sentit, el TTIP comporta més liberalització i menys regulacions²¹, amb el factor agreujant que existiria una dicotomia profunda a dues bandes de l'Atlàntic entre la presència d'un govern federal fort als EUA i un d'inexistent del costat de la UE²². D'altra banda, un mercat més gran beneficia les grans empreses (més nombroses als EUA), que poden gaudir d'economies d'escala sense els costos de diferents regulacions als diferents mercats. A més, les grans corporacions més que témer les regulacions, les desitgen, ja que aquestes, sovint, acaben servint de barrera d'entrada a nous competidors i, fins i tot, davant de l'emergència i creixement de les PIMES ja existents²³. Un argument que reforça les pors dels sectors reticents és que les regulacions laborals, sanitàries i mediambientals puguin ser fetes amb la intenció d'afavorir

---

¹⁸ "Si no escrivim nosaltres les noves regles del lliure comerç arreu del món, la Xina ho farà"

¹⁹ Lehmann, Jea-Pierre, *The TPP, The WTO, The 21st Century Global Trade Mess And The Poverty Of Nations*, Forbes, 2015.

²⁰ Lehmann, Jea-Pierre, *The TPP, The WTO, The 21st Century Global Trade Mess And The Poverty Of Nations*, Forbes, 2015.

²¹ Thomas Piketty, Crítica al TTIP, *Deutsche Welt*, 2016

²² Angusto, Jordi, *Lliure comerç, Globalització i TTIP*, Fundació Catalunya Europa, 2017, pg. 20-21

²³ Angusto, Jordi, *Lliure comerç, Globalització i TTIP*, Fundació Catalunya Europa 2017, pg. 21

els interessos de les grans corporacions en detriment dels ciutadans, tal com exemplifica l'actiu *lobbying* de les grans corporacions a favor de la firma de l'esmentat tractat²⁴ i els efectes del NAFTA, model d'inspiració dels acords de lliure comerç impulsats recentment (TTP, CETA, FISA, TTIP) i que ha comportat una disminució dels salaris dels treballadors mexicans i nord-americans, un augment dels beneficis de les corporacions que han deslocalitzat a Mèxic, i un increment dels desequilibris en la balança comercial i la creixent divergència entre els interessos dels estats i els de les grans corporacions, tal com adverteixen Joan García, membre d'Attac Catalunya, i un informe de la Universitat de Tufts, als Estats Units^{25 26}.

L'arribada de Trump, però, sembla haver posat fi, de moment, al desenvolupament del TTIP i del TTP, jutjats de manera negativa per part de la nova administració, sobretot en relació a la generació de llocs de treball en l'àmbit manufacturer²⁷.

Un altre aspecte a tenir en compte, és la balança comercial negativa dels Estats Units amb la Unió Europea, que en el cas particular d'Alemanya arriba fins al 9%. Aquesta situació de desequilibri excessiu fou denunciada per Obama que demanà la col·laboració dels socis europeus en la sortida de la crisi. L'arribada de Donald Trump a la presidència dels EEUU i les seves declaracions durant i després de la campanya electoral semblen indicar l'existència d'una ferma determinació en certs sectors de la corporatocràcia americana per tal de resoldre de manera ràpida el problema del dèficit exterior de la balança comercial americana respecte totes les grans economies del món: UE, Xina, Japó, etc. El nomenament de Peter Navarro com a Cap del Consell nacional del Comerç, conegut per la seva crítica ferotge de la UE i del dèficit comercial amb Alemanya, Xina i Japó, fa presagiar una política de reequilibri forçat de la balança comercial, és a dir, el retorn a un cert proteccionisme i una guerra comercial oberta amb els principals socis comercials dels EEUU²⁸. Per la seva banda i confirmant la nova política de mà dura, Trump ha advertit que tant la Xina com el Japó segueixen una política de devaluació competitiva de les

---

²⁴ *TTIP: the key to freer trade, or corporate greed?*, *The Guardian*, 2016

²⁵ *Nuevo acuerdo comercial Europa-EEUU*, *La Vanguardia*, 2015. Disponible a: <http://www.lavanguardia.com/economia/20150318/54429051668/nuevo-acuerdo-comercial-europa-eeuu-ttip.html>

²⁶ Capaldo, Jeronim, *Acuerdo Transatlántico de Comercio e Inversión: Desintegración de la Unión Europea, Desempleo e Inestabilidad*, Tufts University, 2014. Disponible a: https://ase.tufts.edu/gdae/Pubs/wp/14-03CapaldoTTIP_ES_Spanish.pdf

²⁷ O'Grady, Sean, *By scrapping TPP and TTIP, Trump has boosted American jobs in the short term – and destroyed them in the long term*; *The Independent*, 2017. Disponible a: <http://www.independent.co.uk/voices/donald-trump-trade-deals-tpp-ttip-american-business-workers-boost-short-term-destroy-long-term-a7543706.html>

²⁸ *U.S.-German Relations: Trump's Trade Advisor Takes Aim at Germany*, *Financial Times*, 2017. Disponible a: <https://www.ft.com/content/57f104d2-e742-11e6-893c-082c54a7f539>

seves monedes que agreugen els desequilibris citats en la balança comercial²⁹. Malgrat això, els vincles profunds que uneixen aquests quatre grans blocs sembla fer poc probable l'èxit d'una veritable política proteccionista, ja que la reacció dels altres actors podria causar un dany immens a l'economia nord-americana. El cert és que avui en dia i malgrat la força del gegant nord-americà, el pes de la seva economia no supera el 20% del PIB mundial i bona part dels beneficis de les seves corporacions depenen dels baixos costos de producció a la Xina i de la venda dels seus productes a mercats com el de la UE o el Japó. De fet, els EEUU exporten més a la UE (22%) que aquesta als Estats Units (20%)³⁰, fet que suposaria que en cas de guerra comercial els EEUU acabessin sortint més perjudicats. Semblaria que el que intenta fer Trump i el seu equip és establir unes condicions de partida dures per tal de negociar des d'una posició de força, amenaçant els beneficis del país que té un superàvit més gran amb els EUA, Alemanya, que es beneficia a bastament de l'exportació de vehicles, un sector que representa una de les joies de la corona de la poderosa indústria alemanya.

Davant d'aquesta situació, la Unió Europea hauria d'actuar de manera intel·ligent però ferma, defensant els seus interessos i evitant ser empenya a una guerra comercial que podria tenir efectes devastadors per a l'economia mundial i continental. Una de les temptacions de la nova administració Trump podria ser la d'intentar afeblir per tots els mitjans la Unió a través del suport a partits euroescèptics com el Front National, La Lega Nord, el Partit de la Llibertat holandès i austríac o l'Alternativa per Alemanya al país teutó. La reunió poc abans de prendre possessió de Marine Le Pen amb membres de l'equip del President³¹ o del mateix Donald Trump amb Nigel Farage, líder de l'UKIP (partit favorable al Brexit), apuntarien cap a aquesta via.

3) Política exterior: Punts de confluència i de divergència

3.1) Una nova doctrina exterior?

---

²⁹ *U.S.-German Relations: Trump's Trade Advisor Takes Aim at Germany*, *Financial Times*, 2017. Disponible a: <https://www.ft.com/content/57f104d2-e742-11e6-893c-082c54a7f539>

³⁰ *How a Trans-Atlantic Trade Deal Can Still Be Fixed*, *Der Spiegel*, 2015. Disponible a: <http://www.spiegel.de/international/world/how-ttip-and-an-eu-us-free-trade-deal-can-be-fixed-a-1036831.html>

³¹ *Chrisafis, Angelique, France's far-right leader Marine Le Pen seen at Trump Tower*, *The Guardian*, 2017. Disponible a: <https://www.theguardian.com/world/2017/jan/12/marine-le-pen-donald-trump-tower-new-york>

Sens dubte, l'arribada de Trump a la Presidència marca un canvi de to dels Estats Units respecte a la construcció europea. Si amb Barack Obama la relació semblava consolidada i es mantenia com un dels pilars de l'estratègia d'hegemonia mundial nord-americana, Trump i els seus assessors es mostren favorables a operar un canvi substancial en les relacions. El principal element de disputa és l'existència mateixa de la Unió Europea i, molt especialment, de l'euro. És evident que en un moment de debilitat de l'economia nord-americana i d'erosió del dòlar com a moneda de reserva, l'existència d'una moneda tan forta com l'euro representa un perill per al manteniment d'aquesta hegemonia. A això s'hi suma l'enorme dèficit comercial que manté els EEUU amb Alemanya i que assessors de Trump lliguen amb l'existència d'un euro que de facto funciona com un "Marc devaluat". Per altra banda, les temptatives de crear un exèrcit europeu, liderat per França i Alemanya, i ferventment oposat per part del Regne Unit, representaria potencialment un factor de poder independent que deixaria obsoleta l'OTAN. En aquesta línia s'expressa un dels Think-Tank conservadors més importants dels Estats Units, l'*Heritage Foundation*, que adverteix sobre els riscos d'un exèrcit europeu per als interessos nord-americans³², recomana a la nova administració nord-americana un suport explícit al Regne Unit amb la firma el més ràpid possible d'un Acord de Lliure Comerç amb aquest país i un replantejament de la política menada fins a l'actualitat de suport acrític a les institucions comunitàries i a l'euro, percebut com un potencial rival per a l'hegemonia del dòlar com a principal divisa de reserva mundial. En aquest sentit, remarca la importància de rebutjar fermament qualsevol intent europeu d'incrementar la despesa militar que es realitzi fora del paraigües de l'OTAN. Aquest posicionament és coherent amb la posició defensada teatralment per part de Donald Trump durant la campanya electoral, on advertí repetidament sobre la necessitat que els europeus contribuïssin més a la defensa, incrementant els seus pressupostos militars, així com amb les més mesurades paraules del nou Secretari de Defensa, James Mattis, i del Vicepresident Mike Pence a la Conferència de Seguretat de Munich d'aquest febrer. Queda clar que la nova administració americana centrarà el seu interès en assumptes purament econòmics, abandonant així la tradicional retòrica wilsoniana dels seus predecessors, i molt particularment d'Obama i de la ex-candidata a la presidència nord-americana Hillary Clinton. Aquesta nova aproximació de Washington a l'escenari europeu no pot deixar de preocupar Brussel·les i estats com Alemanya o França que hauran d'incrementar la seva despesa militar en temps de dificultats financeres i que veuen com la nova administració nord-americana opta per la Realpolitik, tendint, a més, a parlar de la UE com a rival econòmic i comercial, tal com

---

³² Nile Gardiner, *The United States should not back a European Union army*, Heritage Foundation, 2015. Disponible a: <http://www.heritage.org/europe/report/the-united-states-should-not-back-european-union-army>

confirmen les paraules de Peter Navarro, Cap del Consell nacional del Comerç³³.

D'altra banda, no podem deixar de mencionar la disminució de la retòrica anti-russa per part de Trump i la seva administració, així com la controvèrsia que això ha generat en els sectors més neoconservadors del Partit Republicà, tal com en testimonien les ferotges crítiques del senador McCain a la distensió retòrica de la nova administració. Aquesta distensió, però, podria no ser una simple improvisació de l'equip Trump-Pence i estar relacionada amb un nou consens en formació en les elits nord-americanes sobre el tipus de relacions que els Estats Units i Rússia haurien de mantenir. En aquest sentit, és interessant recordar la publicació durant l'últim any de dos articles de Henry Kissinger i Zbigniew Brzezinski en què es reflexionava sobre la pèrdua de pes dels Estats Units i quin paper haurien de jugar aquests en la transició cap a un nou ordre mundial. En aquests articles, tant l'un com l'altre opten per una redistribució de les zones d'influència entre els Estats Units, Rússia i Xina i la creació d'un Directori mundial on aquests tres poders tindrien una posició de preeminència. Sobta en ambdós casos l'absència de la UE, que els dos obvien com a pilar mundial del mateix nivell que els altres tres. Kissinger adverteix que Rússia ha de ser considerada no com una amenaça per als Estats Units sinó com a un pilar indispensable d'un nou equilibri mundial de forces³⁴ ³⁵. L'absència de la UE en aquests anàlisi, juntament amb les crítiques de l'*Heritage Foundation* i de membres clau de l'administració Trump, fa pensar que l'elit dirigent nord-americana ha deixat de percebre la UE com a un instrument útil per a la seva política d'hegemonia. Deuen haver jugat un rol en aquest desencís les crítiques al TTIP de membres del govern alemany i francès i la paràlisi de les negociacions l'estiu passat, així com certes iniciatives com el Quartet de Minsk per a la solució del conflicte a l'Est d'Ucraïna que incloïa Rússia, Ucraïna, França i Alemanya, però no els Estats Units³⁶. Seguint la línia Kissinger-Brzezinski, el destacat historiador britànic Niall Ferguson esbossava en un article del 21 de novembre de l'any passat al *The National Interest* com podria estructurar-se el món després de la victòria de Donald Trump. En aquest article

---

³³ *U.S.-German Relations: Trump's Trade Advisor Takes Aim at Germany*, *Financial Times*, 2017. Disponible a: <https://www.ft.com/content/57f104d2-e742-11e6-893c-082c54a7f539>

³⁴ Toosi, Nahal, *Kissinger, a longtime Putin confidant, sidles up to Trump*, *Politico*, 2016. Disponible a: <http://www.politico.com/story/2016/12/trump-kissinger-russia-putin-232925>

³⁵ Kissinger, Henry, *Kissinger's Vision for U.S.-Russia Relations*, *The National Interest*, 2016. Disponible a: <http://nationalinterest.org/feature/kissingers-vision-us-russia-relations-15111?page=2>

³⁶ *Minsk confirma reunió del Quartet de Normandia*, *Sputnik*, 2016. Disponible a: <https://mundo.sputniknews.com/politica/201611291065184555-minsk-cuartetodenormandia-reunion/>

Ferguson proposa l'establiment d'un condomini americano-russo-xinès amb el suport de França i Gran Bretanya, que s'hauria de construir en detriment d'Alemanya, Japó i els altres estats del BRICS. Aquesta proposta deixaria entreveure l'afebliment o dissolució de la UE, la mort del TTP i el TTIP, un acord a Síria amb la participació russa, el reconeixement de l'autonomia a les regions rebels de l'Est d'Ucraïna i una política més dura envers l'Iran³⁷.

Davant d'aquest escenari, els principals Think-Tanks europeus, entre els que destaquen l'European Council on Foreign Relations (ECFR), l'Institut Brueggel, la Chatam House, el CIDOB i el IFRI (Institut Français des Relations Internationales), coincideixen a demanar més unitat entre els principals membres de la UE. Una demanda d'unitat dirigida especialment a França, Alemanya, i el Regne Unit per tal d'assegurar que els EEUU mantenen el seu compromís històric amb la UE, les normes del comerç internacional i l'OTAN. En la mateixa línia s'han expressat alguns dels principals especialistes de l'IFRI, Jean-Ives Haine³⁸ i Mark Leonard, del ECFR, que reclama seguir l'exemple de l'Alemanya d'Angela Merkel, ferma en la seva clara oposició a les idees de Donald Trump en matèria de seguretat, lliure comerç i relacions amb Rússia. Un posicionament que contrasta amb el del Regne Unit de Theresa May, que després del Brexit sembla estar més preocupat per protegir els seus interessos particulars que per garantir el manteniment de l'ordre liberal occidental sorgit després de la Segona Guerra Mundial i consolidat amb la caiguda del món comunista³⁹.

L'arribada de Trump al poder i les angoixes que ha comportat a les institucions comunitàries i els principals estats membres posen de relleu l'absència d'una veritable política exterior europea i, sobretot, d'un veritable pensament estratègic europeu, amb publicacions d'un nivell similar a les americanes *Foreign Policy* o *The National Interest* i assessors estratègics amb una influència equivalent a la d'un Henry Kissinger o Zbigniew Brzezinski. Potser les úniques excepcions serien, en nivell inferior, intel·lectuals com Jacques Attali o Hubert Védrine, ambdós francesos i que coincideixen a senyalar que la victòria de Donald Trump i la seva possible nova política exterior ofereixen una oportunitat d'or per reforçar la independència estratègica de la UE i reforçar les seves relacions amb Rússia i Xina.

Finalment, la posició dels principals estats membres de la UE i de les institucions comunitàries, representades per la figura de Federica Mogherini, es

---

³⁷ Ferguson, Niall, *Donald Trump's New World Order*, *The American Interest*, 2016. Disponible a: <http://www.the-american-interest.com/2016/11/21/donald-trumps-new-world-order/>

³⁸ Haine, Jean-Ives, *America First... and Europe Last?*, *IFRI*, 2017. Disponible a: <https://www.ifri.org/en/publications/editoriaux-de-lifri/america-first-and-europe-last-what-will-trump-presidency-mean>

³⁹ Leonard, Mark, *What Liberal World Order*, *ECFR*, 2017. Disponible a: http://www.ecfr.eu/article/commentary_what_liberal_world_order_7242

resumeixen a demanar als EEUU la no interferència en els assumptes europeus i el manteniment dels compromisos econòmics i de política exterior⁴⁰.

3.2) La Qüestió russa

Just després de la victòria electoral de Donald Trump, Henry Kissinger, segons que informà el diari alemany Die Bild, hauria proposat a Trump cedir Crimea a Rússia i aixecar les sancions econòmiques a canvi de la retirada de les forces russes de la zona del Donbass. Recentment, el New York Times publicà que haurien existit converses entre l'advocat personal de Trump, Felix Sater proper al President i al seu imperi econòmic i un membre del Parlament ucraïnès, Andrei Artemenko (de filiació ultranacionalista ucraïnesa) en que s'hauria negociat l'enderrocament del President ucraïnès Petro Poroshenko, l'aixecament de les sancions contra Rússia de la UE i els EEUU, la cessió de Crimea a Rússia en lloguer durant 50 o 100 anys, i la retirada de les tropes russes que suposadament es trobarien a l'Est d'Ucraïna⁴¹. Aquestes negociacions no semblen que puguin tenir el suport del Kremlin, ja que seria un suïcidi polític pel President rus. Rússia no guanyaria res substancial amb aquestes negociacions. Crimea ja forma part del territori de la Federació Russa, les sancions no han destruït l'economia russa, l'Est d'Ucraïna és de facto independent de Kiev i, per reblar el clau, el Kremlin va reconèixer el 19 de febrer d'aquest any la validesa dels passaport de les repúbliques rebels, preparant jurídicament el possible reconeixement oficial d'aquestes en un futur. Acceptar les condicions ofertes per aquest parlamentari i l'administració Trump seria una derrota bastant severa per a la banda russa, atenuada per l'usdefruit de Crimea, i una humiliació que l'opinió pública patriòtica i l'oposició parlamentària no tolerarien. Podria tractar-se, però, d'una primera aproximació entre el representant d'una facció de l'oligarquia ucraïnesa lligada al sector més liberal i pro-occidental dels oligarques russos que donen suport al Kremlin.

Tot plegat fa pensar que l'administració Trump, seguint les recomanacions de Brzezinsky i Kissinger, estaria optant per fer un tímid acostament a Rússia, des d'una posició de força, per cedir el mínim possible al Kremlin, però alhora reconeixent a aquest país el paper de gran potència respectable amb una certa zona d'influència, que inclouria parcialment Ucraïna i Geòrgia⁴² i, a canvi

---

⁴⁰ Borger, Julian, *EU foreign policy chief tells Trump not to interfere in Europe's politics*, *The Guardian*, 2017. Disponible a: <https://www.theguardian.com/world/2017/feb/10/eu-donald-trump-federica-mogherini-washington>

⁴¹ Barbeta, Jordi, *Socios de Trump median para un plan de paz en Ucrania favorable a Rusia*, *La Vanguardia*, 2017. Disponible a: <http://www.lavanguardia.com/internacional/20170221/42187156698/trump-socios-plan-paz-ucrania-rusia.html>

⁴² Bratersky, Alexander, *Kissinger could help Trump reconcile with Kremlin, Russia beyond the Headlines*, 2016. Disponible a: http://rbth.com/international/2016/12/28/kissinger-could-help-trump-reconcile-with-kremlin_670671

d'aquest acostament, guanyar el seu favor contra el rival més amenaçant per a la potència americana, la Xina⁴³. Malgrat això, i si seguim la lògica de la política menada pel President rus, sembla poc probable que un acord en aquestes condicions sigui possible.

En aquest context, seria interessant que la UE clarifiqués quins són els seus interessos. De moment existeix un marc legal per a la pau a Ucraïna que passa pel compliment dels Acords de Minsk, que preveu l'establiment d'una autonomia pels rebels de l'Est i el reconeixement de la legalitat dels seus representants, i els garants del qual són França, Alemanya, Rússia i Ucraïna. La UE hauria d'estar interessada en un acostament a Rússia sobre unes bases igualitàries, respectant no només la voluntat de les autoritats de Kiev sinó també el de la població de l'Est del país i de la península de Crimea. El precedent de Kosovo podria ser d'utilitat en aquest punt. A canvi, la UE podria apadrinar un projecte de seguretat col·lectiu europeu que inclogués a tots els estats europeus (inclosa Rússia i Turquia), reforçant l'OSCE i la defensa comuna europea en detriment de l'OTAN. Aquest nou marc establiria les bases d'un nou enteniment entre les principals potències del continent i reduiria a ulls russos la percepció de la UE com a instrument dels EEUU. El que és clar és que si la UE vol sobreviure necessita guanyar pes internacional i perfil propi, prenent iniciatives que de vegades poden incomodar als EEUU i aquest perfil propi passa per marcar, sense fer cas de les pressions externes, les condicions sobre les quals s'han d'edificar les relacions amb el seu veí més poderós, Rússia.

3.3) El Pròxim Orient: el conflicte a Síria, Iran i Israel

Pel que fa al Pròxim Orient, la UE i els Estats Units mantenen, de moment, una posició unificada respecte a la situació a Síria, tot i que els últims moviments de l'administració Trump semblen indicar una major predisposició a negociar directament amb Rússia i a rebaixar la crítica a Bashar al-Assad. Caldrà veure, no obstant, cap a on conduirà la present situació, segurament tot dependrà de la possibilitat o no d'arribar a un acord global amb Rússia sobre diferents àrees de responsabilitat. En el tema siri, convindria que la UE i la seva societat civil llegissin més sovint anàlisis com les d'Hubert Vedrine (ex-Ministre d'Afers Exteriors de França entre 1997 i 2002), on s'insta les autoritats europees a tenir en compte la Realpolitik i negociar amb potències com l'Iran i Rússia per resoldre el tema sirià⁴⁴. Vedrine en un article d'aquest mes de gener, insisteix sobre la necessitat de que els quatre estats europeus que compten coordinin

---

⁴³ Brzezinsky, Zbigniew, *Toward a Global Realignment*, *The American Interest*, 2016.

Disponible a:<http://www.the-american-interest.com/2016/04/17/toward-a-global-realignment/>

⁴⁴ Vedrine, Hubert, *Poutine est-il notre ennemi?*, 2015. Disponible a:<http://www.hubertvedrine.net/article-679.html>

les seves posicions de manera decidida i prenguin la iniciativa en tots els fronts per tal de negociar des d'una posició de força amb els EEUU de Donald Trump en els temes rus, sirià, iranià, econòmic o climàtic⁴⁵.

Els temes de més controvèrsia podrien ser l'Iran i Israel. Amb el primer, la UE i els principals estats membres han aconseguit grans contractes econòmics després de l'aixecament de les sancions internacionals⁴⁶⁴⁷. Si ara l'administració Trump optés per la via dura, Europa podria sortir econòmicament molt mal parada. D'altra banda, les possibles tensions i el risc d'un atac militar per part dels EEUU i Israel contra el país persa suposarien un risc major per a la seguretat internacional i podria comportar una pujada massiva del preu dels carburants, atès el control que exerceix l'Iran sobre l'estret d'Ormuz. En aquest punt, la UE podria fer un front comú amb Xina i Rússia, amb amplis interessos estratègics a l'Iran i que comparteixen amb la UE el desig de mantenir l'estabilitat a la regió, per tal de frenar les sortides de to de l'administració Trump.

En relació a Israel i el conflicte amb Palestina, la posició dels estats membres de la UE és clara: s'ha de seguir amb la política de dos estats i de limitació dels assentaments jueus en territori palestí, tal com es desprèn de la resolució 2234 del Consell de Seguretat de les Nacions Unides del 23 de desembre de 2016 sobre la política d'assentaments israeliana en territori sota control de l'Autoritat Nacional Palestina i de les declaracions de Federica Mogherini d'aquest mes de gener⁴⁸. Els Estats Units, després de les declaracions realitzades en la conferència de premsa del 15 de febrer a Washington en el marc de la visita oficial del Primer ministre israelià, Benjamin Netanyahu, semblen apuntar a un allunyament per part de la nova administració presidencial del consens imperant durant les darreres dècades en l'establishment nord-americà respecte a la necessitat de crear un estat palestí. El President Trump, sense rebutjar aquesta opció, s'inclina per la preferida per part de l'actual govern israelià, la d'un sol estat unitari dominat pels jueus. Això no obstant, i contràriament al que havia afirmat durant la campanya, rebutja la construcció de nous assentaments jueus en territori palestí i no ha decidit encara si el trasllat de l'ambaixada dels EEUU a Jerusalem és factible. Aquests moviments marquen una tendència evident a la moderació i permeten entreveure la possibilitat d'una política més

---

⁴⁵ Vedrine, Hubert, «*La tragédie d'Alep symbolise l'effondrement de politiques occidentales guidées par la moral et l'éthique.*», 2017. Disponible a:<http://www.hubertvedrine.net/article-718.html>

⁴⁶ *Francia recibe a Rohaní con suculentos negocios y expectativas de deshielo*, *La Vanguardia*, 2016. Disponible a:<http://www.lavanguardia.com/politica/20160127/301712318887/francia-recibe-a-rohani-con-suculentos-negocios-y-expectativas-de-deshielo.html>

⁴⁷ *Irán se une a la cadena de suministros de Peugeot y Renault*, *IRNA*, 2017. Disponible a:<http://www.irna.ir/es/News/3424045/>

⁴⁸ Barigazzi, Jacopo, *Mogherini warns of 'serious consequences' of Trump's Israel move*, *Politico*, 2017. Disponible a:<http://www.politico.eu/article/mogherini-warns-of-serious-consequences-of-trumps-israel-move-middle-east-policy/>

coordinada amb la UE i Rússia sobre aquesta qüestió en un futur no gaire llunyà⁴⁹.

3.4) Xina i Àfrica

El rebuig per part de la nova administració envers el TTIP obre noves perspectives en relació al gegant asiàtic, afavorint la possibilitat d'una major interconnexió entre el sistema econòmic europeu i la Ruta de la Seda del segle XXI impulsada per Xina i en la qual col·labora estretament Rússia i participa activament Iran i, potencialment, Turquia. Optar per aquest camí significaria un allunyament del vector transatlàntic que ha imperat durant les darreres dècades en la política econòmica europea i reflectiria l'adaptació definitiva de la UE a la nova realitat econòmica mundial dominada per la regió Àsia-Pacífic. En aquestes circumstàncies l'acceleració en la firma de diferents tractats bilaterals amb els principals estats que conformen el bloc ASEAN semblaria un dels passos més lògics després del fracàs del TTIP⁵⁰.

Simultàniament, l'acostament a Xina podria tenir com a contrapartida el creixent afebliment de la UE a l'hora de defensar la seva oposició a la construcció d'illes artificials per part de les autoritats xineses en el mar del Sud de la Xina. Posició de fermesa que la UE comparteix amb els Estats Units, però que podria entrar en contradicció amb l'augment de la interdependència econòmica entre el gegant asiàtic i la Unió. Aquest punt podria empènyer a reflexionar les autoritats comunitàries sobre la conveniència d'un excessiu acostament a la Xina o, per contra, considerar que les necessitats econòmiques i l'obertura de nous mercats en un món multipolar implicarien l'abandó de les posicions maximalistes pròpies dels temps en què les potències europees dominaven el món.

Pel que fa a Àfrica, la UE comparteix amb els EUA i Rússia el desig d'estabilitzar el continent, sobretot la seva vessant septentrional, afectada pel terrorisme gihadista i on les estructures criminals transnacionals estan guanyant cada vegada més pes, tal com exemplifica l'exemple de Líbia⁵¹. No obstant això, les contradiccions entre la UE i Rússia existeixen en l'escenari libi, on cada potència recolza a un grup diferent. Així mentre que la UE recolza el govern d'unitat libi, Rússia dóna suport al general Jalifa Haftar. Tenint en compte que en les properes dècades la pressió migratòria des de l'Àfrica subsahariana augmentarà inevitablement, Europa hauria d'estar

---

⁴⁹ Gearan, Anne, *Trump steps back from U.S. commitment to two-state Israeli-Palestinian solution*, *The Washington Post*, 2017. Disponible a: https://www.washingtonpost.com/news/post-politics/wp/2017/02/15/trump-tells-netanyahu-to-hold-back-on-west-bank-settlements/?utm_term=.f29615b30f22

⁵⁰ García-Herrero, Alicia, *Trump could give new impetus to EU-China relations*, Bruegel, 2017. Disponible a: <http://bruegel.org/2016/11/trump-could-give-new-impetus-to-eu-china-relations/>

⁵¹ Gone, David, *Lybie: difficile de gérer l'après Khadafi*, *Afrique sur 7*, 2017. Disponible a: <http://www.afrique-sur7.fr/46024/lybie-difficile-de-gerer-lapres-kadhafi/>

interessada en l'establiment d'estats forts⁵² que puguin controlar les fronteres i gestionar de manera raonable i segons les demandes de la població l'arribada de població immigrant.

Fent referència a l'Àfrica central i occidental, semblaria raonable pensar que la cooperació entre els Estats Units i la UE, i molt especialment França, continuarà sent forta i profunda, puix que la cada vegada més forta pressió xinesa posa en perill la posició de preeminència que havien tingut fins ara les corporacions occidentals, especialment les franceses, nord-americanes i britàniques⁵³ en aquestes regions. D'altra banda, l'amenaça terrorista fa gairebé inevitable una coordinació més estreta entre les forces franceses, britàniques i europees desplegades en diferents àrees de la regió i les forces americanes sota el comandament de la US Africa Command, sobretot atesa l'expansió de l'àrea d'influència de Boko Haram (filial de l'Estat Islàmic) a Nigèria i Camerun i de la insurgència islamista al Txad, Mali, Níger i Mauritània.

4) Perspectives futures d'una relació crucial

---

⁵² ¿Será Libia el muro de la UE en el Mediterráneo?, DW, 2017. Disponible a: <http://www.dw.com/es/ser%C3%A1-libia-el-muro-de-la-ue-en-el-mediterr%C3%A1neo/a-37408104>

⁵³ Martínez, Guillermo, *África, la nueva frontera China*, Casa Asia, 2008. Disponible a: https://www.casaasia.es/governasia/boletin6/pdf/africa_nueva_frontera_china.pdf

Els EEUU i la UE són dos socis fonamentals i pilars cabdals de l'ordre internacional i la seva estabilitat. No obstant això, llur pes relatiu ha anat disminuint en les darreres dècades, coincidint amb l'emergència i reemergència de grans potències de mida continental, com la Xina, la Índia, Rússia o Brasil. El món, per tant, sembla tendir inevitablement cap a un nou ordre internacional, probablement de caràcter multipolar, en què ambdós actors hauran de reajustar llurs polítiques. En aquest món previsiblement menys estable la UE haurà de prioritzar els seus interessos vitals, és a dir, el manteniment de l'estabilitat en les seves fronteres, el seu abastiment energètic, la millora dels fonaments de la seva economia, l'augment del benestar social, així com la seva seguretat i credibilitat internacionals. Per tal de garantir aquests objectius, la UE hauria de fer front a problemes com la competència econòmica xinesa, la manca d'una política de defensa pròpia, la millora de les relacions amb Rússia, l'estabilitat al Pròxim Orient i el Nord d'Àfrica, i les pressions nord-americanes per tal de modificar les polítiques econòmiques i exteriors de la unió i dels seus estats membres, sobretot després de la victòria del nou President Donald Trump.

En aquest context és molt probable que la UE es vegi impel·lida a guanyar independència estratègica respecte als EEUU, tant en els àmbits de la defensa com de la política exterior; reforçant la coordinació econòmica dels estats de la unió i cercant una solució viable al problema del deute grec; solucionant el problema ucraïnès en el marc dels Acords de Minsk; optant per la creació d'un exèrcit europeu; reforçant el paper de l'OSCE com a marc de solució dels assumptes relacionats amb la seguretat europea; i reiterant el compromís de la UE i els seus estats membres amb la política d'apropament econòmic i polític a la República Islàmica de l'Iran i la solució de dos estats en el conflicte israelopalestí.

Paradoxalment, l'arribada de Trump a la presidència dels EEUU ofereix l'oportunitat a la UE de prendre consciència de la necessitat d'abanderar una política independent que permeti a la unió fer front als reptes d'aquestes properes dècades amb les mans lliures i sense caure en el seguidisme acrític dels EEUU que ha caracteritzat els darrers anys. La UE hauria de tenir en compte que els EEUU tenen els seus propis interessos i que aquests no sempre coincideixen amb els de la UE i els seus estats membres. La UE hauria de buscar imperiosament un apropament assenyat a Rússia per tal de garantir l'estabilitat en les fronteres de l'Est, l'àrea del Pròxim Orient i el Nord d'Àfrica. Un acostament a Rússia, sense deixar de banda la cooperació econòmica i política amb els EEUU, tindria la virtut d'assegurar un inserció privilegiada del teixit econòmic europeu al Projecte de la Ruta de la Seda del segle XXI impulsada pel govern xinès i que ofereix unes perspectives econòmiques enormes, així com una possibilitat de resoldre les desavinences i reticències mútues existents entre la UE i la Federació Russa. Pas vital per tal de que la

UE adquireixi un rol d'equilibri entre les principals potències del planeta: EEUU, Xina, Rússia, Índia i Japó.